

napsütés a betegnek untig elég. Az én édes napom is belátja ezt hirtelen, sajnós!

A majom boldog-fáradtan lecsúszik a pálmafáról, és a sötét lány így szól, amikor kérdezem, mikor jelenik meg ajtómnál:

– Nemsokára, egész biztos, szia.

Akkor apám az írógép bádog ritmusával édeni álomba ringat. Álmodok pálmafákról, kókuszokról, kismajmokról és sötét, sötét szemekről.

CSONKA Margaréta fordításai

JEGYZET

EGY NEMZEDÉK JAJSZAVA

Wolfgang Borchert, a feláldozottak irodalmi képviselője

V A R G A I S T V Á N

Wolfgang Borchert a modern német irodalom nagy kisugárzó erővel bír alakja. Pedig élete rövid volt: 1921. május 20-án született Hamburgban, és 1947. november 20-án halt meg egy bázeli kórházban. Mindössze huszonhat és fél év. S ha számításba vesszük azt a tényt is, hogy csak életének utolsó húsz hónapjában alkotott, akkor nem csoda, hogy életműve nem több kétszáz oldalnál. Iskolásfüzetébe Rilke hatása alatt írt verseit nem számítva több írása nagy hatással volt az olvasókra és kortársaira, sőt a későbbi alkotókra is. A háború utáni német irodalom tulajdonképpen vele kezdődött. Érthető, hogy műveinek központjában a háború áll, hiszen jómaga is végigszenvedte azt. 1941-ben sorozták be, és megszakításokkal, amikor is három alkalommal börtönbe került néhány hónapra „állam és párt” elleni magatartása miatt, katona volt. Közben károsult meg a mája, melyet a korabeli orvostudomány nem tudott kigyógyítani. Wolfgang Borchert rövid elbeszéléseket, verseket és egy színdarabot írt. Versei csak halála után jelentek meg, nép- és gyermekdalok formájában íródtak. Melankolikus hangvételűek, és a háború értelmetlenségéről szólnak. Bennük jut kifejezésre a költő nemzedékének zavarodottsága: hogyan is kerültek a véres öldöklésbe, volt-e annak valami értelme. Elbeszélései tették igazán híressé, de a legnagyobb hatást *Kint az ajtó előtt* című színdarabja váltotta ki. Egy nappal szerzője halála után mutatták be szülővárosában. Hangjátékváltozata hozzájárult ismertségéhez. Példátlan erejű vád ez a darab a háború ellen. Hatása elsősorban tömörségével és nyelvezetével magyarázható. Wolfgang Borchert egyéni zsargonnyelvet teremtett, amely gazdagon

---

tartalmazza a gyakran üres retorika, az empátiával teli líra és az erőteljes paradoxonok elemeit. Nyelvezetére jellemző még a nagyfokú takarékoság és az egyszerűsítés. Az író nem talált választ, magyarázatot a történetekre, átélétekre. Zavarodottsága, tanácstalansága érthető. Kurta életművének értéke az irodalmi kérdésfeltevés intenzitásában rejlik. Wolfgang Borchert írásai szív-bemarkolóak és kétségbeesett jajszók a háború végén. Ez a jajszó még ma is érezhető, amikor expresszív írásait olvassuk.